

31. De kroongetuige: een tussenstand

MR. DR. S.L.J. JANSSEN

Op 23 april jl. heeft de Hoge Raad arrest gewezen in het grote liquidatie-onderzoek Passage. Twintig jaar na de start van het wetgevingstraject dat het gebruik van kroongetuigen in strafzaken van een wettelijke normering moest voorzien zijn beslissingen genomen over de wijze waarop die kroongetuige in het Wetboek van Strafvordering is geïntroduceerd en hoe daar in de praktijk mee om wordt gegaan. Een goed moment om de balans op te maken.

Op 23 april jl. heeft de Hoge Raad arrest gewezen in het grote liquidatie-onderzoek *Passage*.¹ De arresten van het Gerechtshof Amsterdam van 29 juni 2017 waarin onder anderen hoofdverdachten Jessie R. en Dino S. tot levenslange gevangenisstraffen werden veroordeeld zijn in stand gelaten, waarmee het ongekend omvangrijke en langdurige *Passage*-proces (op nationaal niveau) tot een eind kwam. Bovendien zijn twintig jaar na de start van het wetgevingstraject dat het gebruik van kroongetuigen in strafzaken van een wettelijke normering moest voorzien, richtinggevende beslissingen genomen over de wijze waarop die kroongetuige in het Wetboek van Strafvordering is geïntroduceerd en hoe daar in de praktijk mee wordt omgegaan. Een goed moment om de balans op te maken.

In dit artikel zullen de belangrijkste onderdelen van het arrest van de Hoge Raad en van de kroongetuigen-problematiek in vogelvlucht worden besproken. Bij die problematiek kunnen drie hoofdthema's worden onderscheiden. Allereerst is er de verhouding tussen de beperkte mogelijkheden die de tekst van de wet aan het Openbaar Ministerie biedt om toezeggingen aan getuigen te doen enerzijds en de uitbreiding van die mogelijkheden in de Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken (hierna: de Aanwijzing) van het Openbaar Ministerie anderzijds.² Als tweede is er de verhouding tussen die toezeggingen en hetgeen met een kroongetuige overeen mag of zelfs moet worden gekomen op het gebied van getuigenbescherming. Als derde en laatste is er de controle op het geheel van deze tussen een kroongetuige en het Openbaar Ministerie gemaakte afspraken. Deze drie onderdelen zijn uitgebreid aan de orde gekomen in het *Passage*-proces en komen dus ook terug in de beslissing van de Hoge Raad.

¹ Zie onder andere ECLI:NL:HR:2019:600 en ECLI:NL:HR:2019:601 voor respectievelijk de verdachten Jessie R. en Dino S.

² Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken, 2006A004, *Stcr.* 20 maart 2006, 56.

1. Toezeggingen

Over de aard en omvang van de toezeggingen die het Openbaar Ministerie aan een verdachte zou mogen doen om hem over te halen kroongetuige te worden, is in het wetgevingstraject dat aan de invoering van de huidige wettelijke regeling voorafging veel gezegd. Het is met name dit onderdeel geweest dat gemaakt heeft dat dit traject ruim zes jaar heeft geduurd. Daarbij moet in het achterhoofd worden gehouden dat in de jaren daaraan voorafgaand de beruchte IRT-affaire had plaatsgehad. In het rapport van wat al snel de Commissie van Traa ging heten waren zeer nadrukkelijke aanbevelingen gedaan over het dealen met criminelen in het algemeen en het komen tot een overeenkomst met een kroongetuige in het bijzonder. Zeer kort samengevat kwamen die aanbevelingen erop neer dat er in ieder geval een wettelijke grondslag zou moeten zijn voor het doen van toezeggingen aan een kroongetuige, dat in geen geval gehele immuniteit aan een getuige zou mogen worden toegezegd en dat de opsporing op een effectieve wijze moest kunnen worden gecontroleerd.³ Volgend op het eindrapport van de Commissie van Traa zijn daar diverse Kamermoties bij gekomen, waaronder de motie van Kalsbeek die voorschreef dat een deal met een crimineel altijd gecontroleerd moet worden door een onafhankelijke rechter.⁴

In het wetsvoorstel dat in 1998 bij de Tweede Kamer ahangig werd gemaakt, werd vanuit deze achtergrond

³ Over de verdeling van bevoegdheden concludeerde het rapport: 'De verschillende machten in de staat dienen hun verantwoordelijkheid te nemen. De wetgever dient het gebruik en de organisatie van de opsporingsmethoden te normeren. De uitvoerende macht dient op te sporen en te vervolgen volgens de normen van de wetgever. De rechterlijke macht dient de toepassing van het gebruik van de methoden aan deze normen te toetsen.' Eindrapport Enquête opsporingsmethoden, *Kamerstukken II 1995/96, 24072*, nr. 11, p. 415.

⁴ Motie van het lid Kalsbeek-Jasperse, *Kamerstukken II 1995/96, 24072*, nr. 51.

vastgelegd dat het Openbaar Ministerie aan een kroongetuige uitsluitend zou mogen toezeggen dat de straf die tegen hem zou worden geëist met een derde zou worden verlaagd.⁵ Van meet af aan bestond in de Tweede Kamer echter de vrees dat het Openbaar Ministerie meer en andere toezeggingen zou willen doen, waarbij met name financiële toezeggingen op grote weerzin bij de wetgever konden rekenen.⁶ 'Het aanbieden van geld in het kader van het maken van een afspraak met een criminele getuige wijs ik ten sterkste af,' aldus de minister,⁷ die ook daarna nog vele malen duidelijk zou maken dat het 'kopen' van verklaringen van een criminele getuige als volstrekt buiten de orde moest worden beschouwd. Al snel werd daarbij ook aandacht besteed aan de ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel, of beter gezegd het afzien daarvan: ook de toezegging dat de door een kroongetuige verkregen criminele winsten niet zullen worden afgepakt zou immers de facto neerkomen op een financiële beloning. Keer op keer benadrukte de minister dat volstrekt helder is dat ook via de achterdeur van de ontnemingsvordering geen financiële beloningen in het vooruitzicht mogen worden gesteld.⁸ Hetzelfde geldt voor toezeggingen waarmee het immunitetsverbod omzeild zou kunnen worden, zoals de toezegging dat zal worden afgezien van actieve opsporing of dat een uitleveringsverzoek aan het buitenland achterwege zal blijven of zal worden ingetrokken: ook die werden als buiten de orde aangemerkt.⁹

Uitgangspunt van de minister is dat het dan nog relatief nieuwe College van Procureurs-Generaal een richtlijn zal opstellen met een verduidelijking voor de eigen organisatie van de wijze waarop de nieuwe wetgeving in de praktijk moet worden gebracht. Dat prikkelt de vrees in de Tweede Kamer dat het Openbaar Ministerie met die eigen richt-

lijn alsnog zal proberen zich meer toezeggingsmogelijkheden toe te eigenen. Hoewel de minister die vrees onterecht noemt (er moet van uit worden gegaan dat het Openbaar Ministerie 'in al haar geledingen te goeder trouw bezig is en zich houdt aan zowel de wet als de geest van de richtlijn')¹⁰ leidt dit tot indiening van het amendement Rouvoet-Van der Staaij. Door een extra bepaling aan de wettelijke regeling toe te voegen moet nog eens buiten twijfel worden gesteld dat een officier van justitie ter verkrijging van getuigenverklaringen van een crimineel echt alleen toezeggingen kan doen die betrekking hebben op strafvermindering.¹¹ De minister meent dat die aanvulling onnodig is omdat de wet op dit punt al helder genoeg is, maar heeft ook geen bezwaar tegen deze verduidelijking. Het amendement wordt op 5 juli 2001 gelijktijdig met het wetsvoorstel aangenomen.

Het zou echter tot medio 2004 duren voordat de Eerste Kamer aan de beoordeling van het wetsvoorstel toekomt. In de tussentijd zijn er de nodige politieke wisselingen geweest, als gevolg waarvan de Tweede Kamer anders is samengesteld en er een andere Minister van Justitie zit (Donner). Bovendien is er van de zijde van het Openbaar Ministerie veel kritiek gekomen op de volgens dat Openbaar Ministerie te beperkte armslag die het aangenomen wetsvoorstel biedt. Een commissie onder leiding van officier van justitie Plooi komt tot de aanbeveling het doen van toezeggingen geheel aan het Openbaar Ministerie over te laten en niet wettelijk in te kaderen, maar daar wil zowel het College van Procureurs-Generaal als minister Donner niet aan. Wel geeft de minister te kennen begrip te hebben voor de door het Openbaar Ministerie gewenste verruiming van de toezeggingsmogelijkheden. Hij suggereert dat in de aanwijzing waarmee de wet gepaard zal gaan het Openbaar Ministerie meer toezeggingsmogelijkheden krijgt, waaronder de ontnemingstoezegging en de toezegging verzoeken aan het buitenland tot arrestatie of uitleveringen in te trekken.

Niet geheel verbazingwekkend leidt dit tot de nodige verontwaardiging in de Tweede Kamer, althans bij die Kamerleden die betrokken zijn geweest bij of überhaupt kennis hebben van het complexe wetgevingstraject dat van 1998 tot 2001 heeft gelopen. Parlementariërs die daar niet bij betrokken waren en, onaardig gezegd, ook niet zoveel van dat traject lijken te weten, lijken wel begrip te hebben voor de nieuwe visie van de minister, maar onder andere Rouvoet en Van der Staaij maken duidelijk die suggestie een onbegaanbare en zelfs onoorbare weg te vinden. Uiteindelijk volgt uit het debat dat de Kamer bereid is de toe te zeggen strafkorting te verhogen naar de helft, maar dat

5 *Kamerstukken II 1998/99, 26294, nr. 2.* Het overzicht van het wetgevingstraject in dit deel is grotendeels gebaseerd op het eerdere proefschrift van de auteur. Zie voor een veel uitgebreidere bespreking en verwijzingen naar de diverse parlementaire stukken *De kroongetuige in het Nederlandse strafproces* (diss. Leiden), Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2013, p. 65-117.

6 Ook daar zal de gang van zaken bij de IRT-affaire en met name de becijfering van de enorme hoeveelheid criminele winsten die daarmee gepaard zou zijn gegaan een rol hebben gespeeld. Zie voor dat laatste het Rapport Uitvoering aanbevelingen enquêtecommissie Opsporingsmethoden, *Kamerstukken II 1998/99, 26269, nr. 5, o.a. p. 6 en p. 196*

7 Nota naar aanleiding van het verslag, *Kamerstukken II 1999-2000, 26294, nr. 6, p. 14.*

8 Zie als een van de vele voorbeelden diezelfde Nota naar aanleiding van het verslag, p. 25: 'De leden van de CDA- en D66-fractie vragen of de officier van justitie mag toezeggen dat hij zal afzien van de vordering ontnemen van het wederrechtelijk verkregen voordeel. Naar mijn opvatting is dat niet het geval. Door het niet terugvorderen van het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt feitelijk een financiële beloning verstrekt waaruit het vermoeden kan rijzen dat de belastende verklaring wordt gekocht. Door in het kader van artikel 44a van het Wetboek van Strafrecht en in artikel 226g, eerste lid, de nadruk te leggen op het bevorderen van strafvermindering is inderdaad de mogelijkheid van het opleggen van de maatregel ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel uitgesloten.'

9 Zie o.a. Brief van de Minister van Justitie 30 maart 2000, *Kamerstukken II 1999/2000, 26294, nr. 5.*

10 Algemene beraadslaging 15 maart 2000, *Handelingen II 1999-2000, p. 56-3999.*

11 Het amendement voegt een regel toe aan het voorgestelde art. 226g lid 1 Sv: 'De afspraak heeft uitsluitend betrekking op strafvermindering als bedoeld in artikel 44a, tweede lid.' Amendement van de leden Rouvoet en Van der Staaij, *Kamerstukken II 2000/01, 26294, nr. 26.*

er voor meer of andere uitbreidingen op het aangenomen wetsvoorstel geen meerderheid te vinden is.¹² Dat is ook de conclusie van de minister zelf, wanneer hij in een brief aan de Eerste Kamer verslag doet van deze bespreking in de Tweede Kamer. Hij geeft desalniettemin aan vast te willen houden aan zijn voornemen het aangenomen wetsvoorstel door middel van een aanwijzing van het Openbaar Ministerie uit te breiden.

Ook de Eerste Kamer betoont zich verbaasd over dat voornemen van de minister. Er wordt in meerdere debatten keer op keer en gedetailleerd op gewezen dat het aangenomen wetsvoorstel, waarin nu juist expliciet en dubbelop is vastgelegd dat écht alleen strafvermindering mag worden toegezegd, de ruimte die de minister wenst te nemen helemaal niet biedt. Hier speelt echter de staatsrechtelijke verdeling tussen Tweede Kamer en Eerste Kamer: de laatste kan het ingezonden wetsvoorstel slechts verwerpen of aannemen. De Eerste Kamer heeft, anders dan de Tweede Kamer, geen amendementsrecht en kan dus geen wijzigingen in een wetsvoorstel aanbrengen, net zoals hij geen nieuw wetsvoorstel kan initiëren (recht van initiatief). Ik doe de uitvoerige en gedetailleerde discussie in die Eerste Kamer ernstig tekort, maar zal deze zo samenvatten dat de minister meermaals wordt gewaarschuwd dat zijn voornemen strijd met het wetsvoorstel oplevert en problemen zal geven in de rechtspraak. De minister verzekert de Eerste Kamer daarop dat hij hierover nog nader in overleg zal treden met de Tweede Kamer. Op 10 mei 2005 wordt het wetsvoorstel vervolgens aangenomen.

De Wet toezeggingen aan getuigen in strafzaken treedt op 13 maart 2006 in werking, gelijktijdig met de Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken. Hierin worden het intrekken van een verzoek tot uitlevering of een Europees arrestatiebevel en het verminderen van het wederrechtelijk verkregen voordeel met maximaal de helft als toelaatbare toezeggingen aangemerkt. Er is geen nader overleg geweest en de aanwijzing wordt een week ná de inwerkingtreding aan de Tweede Kamer toegezonden.

De kern van de problematiek binnen dit eerste thema is de verhouding tussen de wet en de Aanwijzing. Waar art. 226g lid 1 Sv stelt dat de officier van justitie een verdachte die bereid is een getuigenverklaring af te leggen in ruil daarvoor mag toezeggen dat de strafeis in zijn eigen zaak met de helft zal worden verminderd, en in de laatste regel van die bepaling als gevolg van het amendement Rouvoet-Van der Staaij nogmaals uitdrukkelijk staat opgenomen dat de afspraak uitsluitend betrekking heeft op strafvermindering, stelt het eigen beleid van het Openbaar Ministerie dat ook andere toezeggingen dan strafvermindering kunnen

worden gedaan, inclusief de zo uitvoerig besproken en expliciet verworpen toezegging op het gebied van voordeelsontneming. Die toezegging is in het *Passage*-onderzoek bij de allereerste kroongetuige op wie de nieuwe regeling werd toegepast, Peter la Serpe, direct gedaan, zelfs in die variant dat hem duidelijk is gemaakt dat er helemaal geen ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel zal zijn (en niet dat hij ‘slechts’ de helft zou mogen houden). Bij de in hoger beroep toegevoegde kroongetuige Fred Ros, die naar eigen zeggen ruim vier ton had verdiend in de jaren daarvoor, werd eveneens kenbaar gemaakt dat geen vordering zou worden ingediend.¹³ Dit leidde tot het verweer dat het Openbaar Ministerie willens en wetens de wet terzijde had geschoven, zich op de stoel van de wetgever had geplaatst en daarmee (ernstig) onrechtmatig had gehandeld. Dat is het eerste onderdeel waar de Hoge Raad op heeft moeten beslissen.

2. Getuigenbescherming

Een tweede en minstens zo heet hangijzer was de getuigenbescherming. Waar, zoals hierboven gezien, de wetgever zich steeds op het standpunt had gesteld dat kroongetuigen geen financieel voordeel mochten hebben bij het afleggen van verklaringen, bleek dat La Serpe met het Openbaar Ministerie had uitonderhandeld dat hij in plaats van door het Team Getuigenbescherming te worden beveiligd de financiële middelen zou krijgen om zelf in die beveiliging te voorzien. Het Openbaar Ministerie heeft die informatie steeds buiten het proces willen houden maar door eigen mededelingen van de zijde van La Serpe en door het uitlekken van een dagvaarding die zijn toenmalige advocaat aan de Staat deed uitgaan, bleek dat hij een op het eerste gezicht riante constructie had bedongen: na herlocatie in een ander land zou hem een rentevrije lening van € 300.000 ter beschikking worden gesteld voor de aanschaf van een woning, een rentevrije lening van € 300.000 ten behoeve van de aanschaf van een bedrijf en een aanvulling op zijn inkomen van € 80.000 per jaar voor de duur van tien jaren. Een pakket van in totaal € 1,4 miljoen dus (exclusief rentevoordeel), waarbij de vragen wanneer en op welke wijze La Serpe de leningen zou moeten terugbetalen en wat het Openbaar Ministerie zou doen wanneer dat niet zou gebeuren, een van de vele hierover opgeworpen vragen zijn die zonder antwoord zijn gebleven.

In het hierboven besproken wetgevingstraject is het getuigenbeschermings-aspect grotendeels onbelicht gebleven. Midden jaren negentig had de zogenoemde commissie Craemer na onderzoek de aanbeveling gedaan getuigenbescherming los te maken van het Openbaar Ministerie, om te voorkomen dat vervolgingsbelangen en beschermingsbe-

12 Het is op zichzelf al vreemd dat de Tweede Kamer een al goedgekeurd wetsvoorstel dat ter behandeling bij de Eerste Kamer ligt inhoudelijk wil veranderen nog voordat die behandeling is aangevangen, maar daar zal hier niet nader op worden ingegaan.

13 Het Openbaar Ministerie voerde daar in requisitoir bij het hof nog over aan dat nu zo een vordering niet bij de Rechtbank was aangekondigd (art. 311 Sv) het sowieso niet meer mogelijk was deze in te dienen, maar dat uitgangspunt wordt door de Hoge Raad niet gevolgd (r.o. 6.6.2). Ik laat dat verder buiten beschouwing.

langen door elkaar zouden gaan lopen.¹⁴ Die aanbeveling werd door het College van Procureurs-Generaal echter niet overgenomen, waarmee getuigenbescherming het enige onderdeel van persoonsbeveiliging is dat direct onder het Openbaar Ministerie valt: alle andere vormen van persoonsbeveiliging vallen binnen het zogenoemde Stelsel Bewaken en beveiligen en staan onder gezag van de Minister van Justitie.¹⁵

De wettelijke grondslag voor getuigenbescherming is te vinden in art. 226f Sv. Daarin wordt niet méér geregeld dan dat de Minister van Justitie door middel van een algemene maatregel van bestuur (AMvB) specifieke maatregelen kan treffen voor de feitelijke bescherming van getuigen. Die AMVB betreft het Besluit getuigenbescherming dat gelijktijdig met de wet en de Aanwijzing van kracht is geworden.¹⁶ In dat Besluit is geregeld hoe getuigenbescherming tot stand komt en wie daarbij betrokken zijn, maar wordt niets vastgelegd over de wijze waarop getuigenbescherming plaatsheeft of de kaders waarbinnen dat moet gebeuren. Ten tijde van de totstandkoming van de wet en dit besluit lijkt het uitgangspunt bij de wetgever te zijn geweest dat een kroongetuige pas na ommekomst van zijn (verminderde) gevangenisstraf zou gaan spreken over de wijze waarop hij beveiligd zou moeten worden. Op dat moment zou de Staat die maatregelen treffen die noodzakelijk waren om in zijn veiligheid te voorzien, niet meer en niet minder. De gedachte was zelfs dat het Openbaar Ministerie bij de gesprekken om tot een overeenkomst met een kroongetuige te komen geen toezeggingen zou mogen doen over de aard van de te treffen beschermingsmaatregelen, een uitgangspunt dat ook in de Aanwijzing is opgenomen.

Bij de getuige La Serpe bleek al direct dat dit uitgangspunt zich niet verhiel met de insteek van de kroongetuige: van meet af aan (en niet onbegrijpelijk) was duidelijk dat voor La Serpe de wijze waarop hij zijn verdere leven na zijn gevangenisstraf zou moeten doorbrengen veruit het belangrijkste onderdeel vormde van de door hem met het Openbaar Ministerie te maken afspraken. Sterker nog: La Serpe eiste dat er éérst duidelijke afspraken zouden worden gemaakt over die wijze van bescherming, voordat hij bereid was de overeenkomst te tekenen waarin de toezegging tot strafvermindering was opgenomen. Daarmee was de volgorde niet alleen omgekeerd ten opzichte van wat de wetgever voor ogen stond, de onderhandelingen tussen het Openbaar Ministerie en deze kroongetuige over de wederprestatie van het Openbaar Ministerie verplaatsten zich van die strafvermindering naar het getuigenbeschermings-

traject, waarbij ook nog eens vergaande financiële toezeggingen zijn gedaan.

Het uitgangspunt in het Stelsel Bewaken en beveiligen is dat de te beveiligen persoon zich niet inhoudelijk bemoeit met de te treffen maatregelen en dat daar zeker niet over wordt onderhandeld.¹⁷ Dit uitgangspunt geldt duidelijk niet voor de bescherming van een getuige. Dat wekt op zijn minst de indruk dat er voor een getuige op dit onderdeel iets te halen is bij het Openbaar Ministerie: tussen veilig en goedkoop en veilig en comfortabel bevindt zich een omvangrijk grijs gebied, en juist in dat gebied liggen de wensen van de kroongetuige. La Serpe heeft die onderhandelingsruimte maximaal benut, waarbij tot een variant werd gekomen waar op geen enkel moment door de wetgever over gesproken is: de variant dat de getuige een forse hoeveelheid financiële middelen zou krijgen om zelf in zijn veiligheid te voorzien. De in hoger beroep in *Passage* ingebrachte tweede kroongetuige Fred Ros heeft naar het lijkt eenzelfde wijze van beveiliging bedongen.

De vraag die dit alles opwerpt is natuurlijk hoe dit zich verhoudt tot de zeer nadrukkelijke afwijzing van enige financiële beloning voor het afleggen van verklaringen. Als tussen de kroongetuige en het Openbaar Ministerie wordt onderhandeld over de wijze van getuigenbescherming nog voordat de strafverminderingsovereenkomst tot stand is gekomen of de getuige zelfs maar heeft ingestemd met het gebruik van zijn verklaringen, als daarbij de mogelijkheid bestaat de bescherming af te kopen door de getuige financiële middelen ter beschikking te stellen, als een getuige die vaak goede redenen heeft te willen verdwijnen uit het criminele milieu maar daar zelf de middelen niet voor heeft bepaald omvangrijke bedragen kunnen worden toegezegd om zelf in zijn beveiliging te voorzien, kan dan nog worden volgehouden dat geen sprake is van een financiële beloning of van een gekochte verklaring? Dat is de tweede kwestie waarover het oordeel van de Hoge Raad is gevraagd.

3. Toetsing

Het derde onderdeel betreft de toetsing van de bovengenoemde afspraken en toezeggingen. De wet schrijft daarover in art. 226g Sv voor dat de overeenkomst die het Openbaar Ministerie met de kroongetuige wil sluiten moet worden getoetst door de rechter-commissaris. Die rechter-commissaris wordt geacht een voorlopig oordeel te geven over de rechtmatigheid van de voorgenomen afspraak met de kroongetuige, waarbij hoofdzakelijk dient te worden gekeken naar de vraag of de feiten in aanmerking komen voor het doen van een toezegging, naar de proportionaliteit van

14 Rapport werkgroep Craemer, p. 36. Zie ook Instelling commissie getuigenbescherming, 21 augustus 1995, nr. 512090/595/EG, *Stcr.* 1995, nr. 167.

15 Dat geldt voor het Openbaar Ministerie uiteindelijk natuurlijk ook, maar bij dat Stelsel bewaken en beveiligen zit het College van Procureurs-Generaal daar niet tussen, waar dat bij getuigenbescherming dus wel het geval is.

16 Besluit Getuigenbescherming, *Stb.* 2006, 21.

17 Zie de Circulaire bewaking en beveiliging van personen, objecten en diensten 2008, par. 7.1.2: 'Beveiligingsdeskundigen beoordelen welke beveiligingsmaatregelen noodzakelijk zijn, dit is uitdrukkelijk geen onderwerp van onderhandeling. Indien mogelijk wordt de keuze van het beveiligingspakket van te voren besproken met de bedreigde persoon.' Hetzelfde staat in de nieuwe versie van 2015 (*Stcr.* 2015, 18913), par. 6.2.1.

het middel en of de aard van de toezegging ‘in overeenstemming is met het gewicht van de af te leggen verklaring.’¹⁸ Wanneer het Openbaar Ministerie zogenoemde kleine gunsten in de zin van art. 226g lid 4 Sv heeft verleend aan de kroongetuige, waarbij moet worden gedacht aan bijvoorbeeld overplaatsing naar een andere penitentiaire inrichting of bepaalde voorzieningen bij het mogen ontvangen van bezoek, dient dit op voet van het vierde lid van dat artikel in een proces-verbaal te worden opgenomen en aan de rechter-commissaris kenbaar te worden gemaakt.

In de wettekst staat niet dat het Openbaar Ministerie de rechter-commissaris moet informeren over de overeengekomen wijze van getuigenbescherming. Het uitgangspunt bij de wetgever was immers dat daar ten tijde van de toetsing door de rechter-commissaris nog helemaal geen sprake van zou zijn, omdat dit pas in een veel later stadium na de oplegging en executie van de straf van de kroongetuige aan de orde zou komen. Toch lijkt er rekening mee te zijn gehouden dat van beschermingsmaatregelen reeds sprake zou kunnen zijn, nu het derde lid van art. 226j Sv voorschrijft dat de rechter-commissaris, zodra het belang van het onderzoek dat toelaat, de verdachte in kennis stelt van de met de kroongetuige gemaakte afspraak, met dien verstande dat geen mededeling behoeft te worden gedaan van de maatregelen bedoeld in art. 226l Sv. Dat laatste artikel regelt als gezien de eventueel te treffen beschermingsmaatregelen.

De vraag die in *Passage* in twee instanties is opgeworpen is hoe deze bepaling begrepen zou moeten worden wanneer de rechter-commissaris geen kennis zou mogen nemen van de getuigenbeschermingsmaatregelen. Waarom zou er expliciet in de formele wet worden opgenomen dat hij die informatie niet hoeft te delen met een verdachte wanneer hij die informatie toch al niet krijgt? Door het Openbaar Ministerie is gesuggereerd dat dit misschien bedoeld was als een ten overvloede redenering voor het geval dat de rechter-commissaris ‘per ongeluk’ die informatie zou ontvangen, maar dat lijkt een wat magere grondslag voor een speciale wettelijke bepaling.

De kwestie is in een vroeg stadium van het wetgevingstraject kort ter sprake gekomen. Door de minister is te kennen gegeven dat de rechter-commissaris op de hoogte moet worden gesteld van eventuele afspraken die zijn gemaakt met betrekking tot getuigenbescherming, ‘voor zover deze deel uitmaken van de voorwaarden die in de afspraak worden genoemd’. Dat zou hoogstens een marginale toetsing kunnen zijn en alleen wanneer aan de belangen van één der partijen ‘kennelijk onevenredig voordeel of nadeel’ zou worden toegebracht zou er reden voor ingrijpen zijn, aldus de memorie van toelichting, die op dit punt ook verwijst naar de hierboven genoemde motie Kalsbeek waarin als

gezien was neergelegd dat een deal met een crimineel altijd onder toezicht van een rechter moet staan.¹⁹

Dit onderdeel ten aanzien van toetsing blinkt niet uit in duidelijkheid en van een expliciete in de wet neergelegde opdracht om de rechter-commissaris te informeren is in ieder geval geen sprake. Het Openbaar Ministerie heeft in het geval van La Serpe dan ook geen aanleiding gezien de rechter-commissaris te informeren over de met hem overeengekomen getuigenbeschermingsafspraken. Nadat de rechtbank in het *Passage*-vonnis had opgenomen dat uit de wet wél volgde dat de rechter-commissaris bevoegd was van deze afspraken kennis te nemen en daar het Openbaar Ministerie ook naar mocht vragen,²⁰ werd, toen in hoger beroep Fred Ros als tweede kroongetuige werd toegevoegd, het evenmin nodig geacht de rechter-commissaris in te lichten. De rechter-commissaris heeft er ook niet naar gevraagd maar heeft volstaan met een kort verhoor. Ros heeft daarin de juistheid van de door hem afgelegde kluisverklaringen bevestigd, waarna de rechter-commissaris de overeenkomst rechtmatig heeft geoordeeld. Toen bij het gerechtshof werd geklaagd dat er geen proportionaliteitstoetsing had plaatsgehad, oordeelde deze dat de zittingsrechter daar niet in kon voorzien. Daarmee had er ten aanzien van de tweede kroongetuige dus in geen enkele fase van het geding een toetsing van de proportionaliteit van de met hem gesloten overeenkomst plaatsgehad. Over de getuigenbeschermingsmaatregelen oordeelde het hof kort gezegd dat de beperkte informatie die over deze maatregelen beschikbaar kan komen maakt dat de strafrechter deze in feite niet kán toetsen. Ook op dat onderdeel heeft dus geen toetsing van de met Ros (of La Serpe) gemaakte afspraken plaatsgehad, ondanks dat, behalve de rechtbank in *Passage*, ook andere rechters zich inmiddels hadden uitgesproken vóór enige vorm van onafhankelijke toetsing van getuigenbeschermingsafspraken.²¹

Het punt van de omvang van de toetsing door de rechter-commissaris van de met de kroongetuige gesloten overeenkomsten in het algemeen en het ontbreken van onafhankelijk toezicht op de getuigenbeschermingsovereenkomst in het bijzonder is het derde thema waar de Hoge Raad over had te beslissen. Dat brengt mij op het arrest van 23 april 2019.²²

4. Opportuniteit

De Hoge Raad is op het eerste onderdeel, net als eerder de advocaat-generaal, nogal summier over de uitgebreide en complexe wetsgeschiedenis die tot invoering van art. 226g Sv heeft geleid. Er wordt overwogen dat bij die

18 Memorie van Toelichting, *Kamerstukken II 1998/99*, 26294, nr. 3, p. 11.

19 Memorie van Toelichting, *Kamerstukken II 1998/99*, 26294, nr. 3, resp. p. 10-11 en 8.

20 Rb. Amsterdam 29 januari 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:BZ0392.

21 Zie o.a. Rb. Rotterdam 2 juni 2014, ECLI:NL:RBROT:2014:4399 en Rb. Amsterdam 18 januari 2016, ECLI:NL:RBAMS:2016:168.

22 Ik zal gebruikmaken van het arrest in de zaak van verdachte Jessie R, ECLI:NL:HR:2019:600.

totstandkoming uiteenlopende standpunten naar voren zijn gebracht over de toezegging die aan een getuige kan worden gedaan, zodat op grond van de wetsgeschiedenis geen eenduidige beantwoording mogelijk zou zijn van de vraag welke toezeggingen wel en welke niet mogen worden gedaan. Ook de bewoordingen en het systeem van de wet geven slechts tot op zekere hoogte houvast bij de interpretatie van de wet, aldus de Hoge Raad in r.o. 3.6. De Hoge Raad onderkent dat art. 226g lid 1 uitsluitend spreekt over de toezegging (enkelvoud) van strafvermindering en dat de laatste volzin dat ten overvloede nog eens herhaalt. Aangezien in een eerder arrest al was geoordeeld dat het zogenoemde gunstbetoon dat in art. 226g lid 4 Sv staat opgenomen slechts kan zien op afspraken die geen rechtstreeks verband houden met beslissingen als bedoeld in art. 348 en 350 Sv,²³ kan de vordering tot het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel ook niet onder die bepaling worden gebracht. Dit betekent dat die toezegging niet op grond van art. 226g Sv kan worden gedaan nu de wet niet in die toezegging voorziet. Laatstgenoemd artikel doet volgens de Hoge Raad echter niet af aan de algemene bevoegdheid die het Openbaar Ministerie op grond van art. 511c Sv toekomt om zonder enige vorm van rechterlijke tussenkomst met een verdachte een schikking aan te gaan. Dat staat de officier van justitie dus onverminderd vrij, ook met een kroongetuige, en leidt tot de ‘redelijke wetstoepassing’ dat wanneer een officier van justitie naast de toezegging van strafvermindering een getuige tevens een dergelijke schikking wil aanbieden hij de rechter-commissaris daarover dient te informeren.

Daarmee voegt de Hoge Raad de op grond van het opportuniteitsbeginsel aan het Openbaar Ministerie toegekende beslissingsruimte op het gebied van ontnemingen dus nadrukkelijk weer toe aan de toezeggingen die het Openbaar Ministerie kan doen (al heten ze geen toezeggingen meer), en breidt de toetsende rol van de rechter-commissaris uit naar die bijkomende afspraken. De Hoge Raad lijkt daarmee de discussie te willen beslechten en te willen bewerkstelligen dat dergelijke bijkomende afspraken op zijn minst aan de algemene rechtmatigheids- en proportionaliteitstoetsing van de rechter-commissaris worden onderworpen.

Hoewel dat laatste is toe te juichen, doet dit niets af aan de vaststelling dat de Hoge Raad hiermee nadrukkelijk afwijkt van het in de Tweede Kamer juist over de werking van dit opportuniteitsbeginsel en juist ten aanzien van de ontnemingsmaatregel ingenomen standpunt. Het was juist de vrees dat het Openbaar Ministerie door toepassing van dat opportuniteitsbeginsel zou proberen meer of andere afspraken met een kroongetuige te maken dan uitsluitend de belofte van strafvermindering, die maakte dat sprake was van zo’n langdurig wetgevingsproces. Keer op keer is benadrukt dat dit niet wenselijk of toelaatbaar werd geacht. In de Nota naar aanleiding van het verslag werd hier zelfs

een aparte paragraaf aan gewijd onder het kopje ‘Toepassing van het opportuniteitsbeginsel’,²⁴ en het was juist die gedachte die leidde tot het indienen van het hierboven al genoemde amendement Rouvoet-Van der Staaij. Deze vrees, met het niet-ontnemen van wederrechtelijk voordeel als prominent voorbeeld, was de reden dat de discussie werd verbreed naar alle afspraken tussen het Openbaar Ministerie en de getuige die het karakter hebben van ‘do ut des’: voordeel voor de crimineel in ruil voor zijn verklaring.²⁵ Dit uitgangspunt wordt herhaald in de toelichting op het amendement, hetgeen de minister er bij de bespreking van dat amendement toe bracht dat uitgangspunt nog eens expliciet te onderschrijven.²⁶

Ook in de Eerste Kamer is deze benadering van de Hoge Raad nadrukkelijk aan de orde geweest na het door minister Donner aangekondigde voornemen de ontnemingstoezegging aan het palet van het Openbaar Ministerie toe te voegen. De minister werd erop gewezen dat het alsnog en wederom inroepen van het opportuniteitsbeginsel ertoe zou kunnen leiden dat elke strafrechtelijke bevoegdheid ten aanzien waarvan het Openbaar Ministerie beleidsvrijheid heeft, onderwerp kan worden gemaakt van een overeenkomst met een kroongetuige, ‘een opvatting die niet eerder verdedigd is, noch door de minister, noch door de commissie in haar advies, noch in de literatuur’.²⁷ De door de Hoge Raad genoemde schikkingmogelijkheid van (inmiddels) art. 511c Sv wordt in dat verband zelfs expliciet genoemd, waarbij de vraag opkomt waarom het wetsvoorstel überhaupt nog nodig zou zijn wanneer het Openbaar Ministerie toezeggingen zou kunnen doen op basis van de eigen opportuniteit. Het brengt de minister tot de ook in *Passage* door het Openbaar Ministerie aangeropen stelling dat het wetsvoorstel nodig zou zijn aangezien het OM zich met de toezegging van een lagere strafeis op het terrein van de rechter zou begeven. Niet alleen gaat dat voorbij aan het gegeven dat de rechter natuurlijk vrij is om de strafeis van het Openbaar Ministerie al dan niet te volgen én aan een amendement dat die vrijheid van straftoemeting nog eens benadrukte,²⁸ maar ook aan het feit dat juist die strafeis door de Hoge Raad in een eerder stadium al als toelaatbare buitenwettelijke toezegging was aangemerkt.²⁹ Dat was destijds dus niet zo’n sterk argument en dat is het nog steeds niet, maar dat doet aan de constatering dat met de terugkeer van het opportuniteitsbeginsel de rationale van

24 Zie hierboven voetnoot 6.

25 Letterlijk: ‘ik geef opdat jij geeft.’ Algemene beraadslaging 14 maart 2000, *Handelingen II* 1999/2000, p. 56-3957.

26 ‘Uit de toelichting bij het amendement op stuk nr. 26 blijkt dat de leden Rouvoet en Van der Staaij eraan hechten dat de wettelijke regeling betrekking heeft op alle afspraken die het “do ut des”-karakter hebben. Ook uit de bijdrage in tweede termijn kwam naar voren dat dit uitgangspunt voor hen zwaar weegt. Graag geef ik nog eens expliciet aan dat dit uitgangspunt ook aan dit wetsvoorstel ten grondslag ligt’; Algemene beraadslaging 12 april 2001, *Kamerstukken II* 2000/01, 26294, p. 68-4567.

27 Behandeling wetsvoorstel 26294 en 28017 8 maart 2005, *Kamerstukken I* 2005/06, p. 18-807.

28 Amendement van het lid Dittrich, *Kamerstukken II* 2000/01, 26294, nr. 8.

29 HR 19 maart 1996, *NJ* 1997/59.

23 HR 13 maart 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU8741.

de Wet toezeggingen aan getuigen in strafzaken wel degelijk met terugwerkende kracht onder druk is gezet verder weinig af.

Tot slot valt op dat de letter van de wet op het eerste gezicht weinig ruimte lijkt te bieden voor de uitgebreide toetsing door de rechter-commissaris die de Hoge Raad voorstaat: art. 226g lid 2 Sv spreekt in aansluiting op (de totstandkoming van) het eerste lid immers in enkelvoud over het toetsen van de inhoud van de toezegging van de officier van justitie. Het vergt een (erg) welwillende lezing van de formele wet om de oplossing van de Hoge Raad om naast strafvermindering ook (de proportionaliteit van) de ontnemingstoezegging te laten toetsen daar in onder te brengen.

5. Getuigenbescherming en toetsing

Over de kwestie van getuigenbescherming en de toetsing van de in dat verband gemaakte afspraken is de Hoge Raad tot slot kort. Ook al kan de inhoud van de maatregelen die in dat verband getroffen moeten worden van belang zijn voor het al dan niet tot stand komen van een deal met een kroongetuige, de toezeggingen met betrekking tot de feitelijke bescherming van de getuigen maken geen onderdeel uit van de in art. 226g lid 1 Sv bedoelde afspraak en deze kunnen ook niet als gunstbetoon als bedoeld in het vierde lid van dat artikel worden beschouwd. Dit brengt met zich dat de officier van justitie niet gehouden is informatie over afspraken die zien op die getuigenbeschermingsmaatregelen bij de processtukken te voegen en dat de rechter-commissaris deze ook niet hoeft te toetsen. De inhoud van art. 226j lid 3 Sv maakt dit niet anders, nu deze hooguit bevestigt wat al uit art. 226g voortvloeit, namelijk dat toezeggingen in verband met getuigenbescherming niet bekend hoeven te worden gemaakt en de rechter-commissaris, wanneer deze daar desalniettemin toch kennis van zou hebben gekregen, ook geen mededelingen over mag doen, aldus de Hoge Raad.

Dat die getuigenbeschermingsmaatregelen niet onder art. 226g lid 1 Sv of lid 4 Sv kunnen worden gebracht is natuurlijk juist. Het eerste lid voorziet als gezien immers uitsluitend in strafvermindering en getuigenbescherming is ook geen ‘kleine gunst’ zoals die in het vierde lid werden beoogd. De Hoge Raad gaat hiermee echter voorbij aan de kern van het in *Passage* gevoerde verweer: dat die getuigenbeschermingsmaatregelen een zodanig omvangrijke financiële component kenden en een zo grote rol speelden bij de bereidheid van de kroongetuigen om verklaringen af te leggen, dat deze als (verkapte) financiële beloningen moesten worden aangemerkt. Het eerdere oordeel van het hof dat hetgeen in *Passage* was gebleken omtrent de getuigenbeschermingsmaatregelen niet kon leiden tot de vaststelling dat deze in redelijkheid zouden moeten worden aangemerkt als een beloning voor het afleggen van verklaringen, wordt door de Hoge Raad onbesproken gelaten. De hierboven als tweede geformuleerde vraag, te weten hoe om te gaan met getuigenbeschermingsmaatregelen die financi-

ele beloningen zouden kunnen opleveren blijft dus onbeantwoord, tenzij zou moeten worden aangenomen dat zelfs wanneer sprake zou zijn van in de sleutel van getuigenbescherming geplaatste zeer verregaande financiële toezeggingen de strafrechter deze volledig buiten beschouwing kan of zelfs moet laten. Voor die vergaande stelling biedt het arrest mijns inziens onvoldoende grond, temeer nu het categorisch uitsluiten van elke mogelijke toetsing strijd met art. 6 EVRM – met name het effectief kunnen onderzoeken en betwisten van belastend bewijsmateriaal – zou kunnen opleveren.

De Hoge Raad geeft dus geen gehoor aan de oproep uit de praktijk om te bewerkstelligen dat er (enige mate van) onafhankelijk toezicht komt op de beschermingsafspraken die met een getuige worden gemaakt, zelfs niet wanneer die afspraken van belang zijn voor de totstandkoming van de bereidheid van de getuige om verklaringen in een strafzaak af te leggen. De nadrukkelijke verwijzing naar het toetsingskader dat art. 226g e.v. in dit verband biedt, lijkt te suggereren dat de Hoge Raad voor zo een onafhankelijk toezicht geen ruimte ziet binnen het huidige wettelijke model, en dat als in zo een toetsing voorzien zou moeten worden dat aan de wetgever is. Hoewel voor dat laatste best iets te zeggen is, zag de Hoge Raad in de beperkte ruimte voor het doen van andere toezeggingen dan strafvermindering zoals hierboven gezien geen beletsel voor extensieve interpretatie van de wettelijke regeling. Om ook hier door middel van ‘redelijke wettoepassing’ te bewerkstelligen dat de wettelijke regeling op dit punt van rechterlijke toetsing beter zou aansluiten op de ontwikkelingen in de praktijk heeft de Hoge Raad kennelijk geen noodzaak gezien.

6. Conclusie

Hoewel de Hoge Raad in dit arrest een nadere uitleg heeft gegeven aan de wijze waarop de wettelijke regeling ten aanzien van kroongetuigen moet worden begrepen en moet worden toegepast, is het debat rondom kroongetuigen hiermee niet afgesloten. Uit de overwegingen volgt bijvoorbeeld niet hoe volgens de Hoge Raad moet worden aangekeken tegen andere in de aanwijzing toelaatbaar verklaarde toezeggingen. Als gezien is het opportuniteitsbeginsel in de context van de ontnemingsvordering in ere hersteld: beslissingen omtrent het al dan niet indienen van zo’n ontnemingsvordering moeten niet als toezeggingen in de zin van de wet worden beschouwd, maar als een daarvan losstaande schikkingsmogelijkheid die het Openbaar Ministerie toch al had. Deze zal waarschijnlijk dus niet gehandhaafd blijven in de aangepaste Aanwijzing zoals die binnenkort wordt verwacht,³⁰ maar hoe zit het met die andere als toelaatbaar aangemerkte tegemoetkoming

30 Temeer nu de huidige aanwijzing slechts voorziet in de toezegging dat maximaal de helft van het verkregen criminele vermogen niet zal worden ontnomen. Niet dat dit in de praktijk veel effect heeft gehad, maar om die beperking te handhaven na het algemene fiat van de Hoge Raad ligt niet zo voor de hand.

in die Aanwijzing, het intrekken van een uitgaand verzoek tot uitlevering of een Europees arrestatiebevel? Ook daarover werd destijds in de Tweede Kamer gezegd dat deze niet zou mogen worden gedaan aangezien daarmee de facto immuniteit zou worden toegezegd, maar ook die beslissing heeft het Openbaar Ministerie in de Aanwijzing naast zich neergelegd. Bovendien kan in lijn met hetgeen de Hoge Raad ten aanzien van de ontnemingsvordering heeft geoordeeld gesteld worden dat dit óók een beslissing is die niet binnen het verband van art. 226g lid 1 of 4 Sv kan worden gebracht, en die het Openbaar Ministerie op grond van het opportuniteitsbeginsel kan nemen. Sterker nog: indien de overwegingen van de Hoge Raad zo zouden moeten worden gelezen dat nu de wet in art. 226g lid 1 uitsluitend voorziet in strafvermindering en het vierde lid slechts kleine gunsten beoogt te regelen, alle andere mogelijke toezeggingen die het Openbaar Ministerie op grond van diens algemene bevoegdheden kan doen ook aan een kroongetuige kunnen worden gedaan, is precies gebeurd waarvoor in de Eerste Kamer naar aanleiding van de plannen van Donner werd gevreesd: dat de rationale aan de wettelijke regeling die nog slechts ziet op strafvermindering feitelijk goeddeels komt te vervallen nu die toezegging volgens eerdere jurisprudentie van de Hoge Raad altijd al mocht en alle andere toezeggingen buiten het bestek van de wettelijke regeling én buiten toetsing door de rechter-commissaris blijven.

Dat zou tot de opmerkelijke situatie leiden dat wanneer aan een getuige wordt beloofd dat hij veilig kan blijven zitten in het buitenland omdat geen verzoek tot uitlevering of aanhouding zal worden gedaan en hij bovendien alle verkregen misdaadwinsten mag houden, dit niet aan enige toetsing door de rechter-commissaris onderworpen zou zijn, waar dat voor de enkele toezegging van strafvermindering wel het geval is. Sterker nog: ook de beslissing dat een getuige helemaal niet zal worden vervolgd voor een strafbaar feit, een beslissing die bij uitstek valt binnen de beleidsvrijheid die het Openbaar Ministerie op grond van het opportuniteitsbeginsel heeft, zou in weerwil van het immuniteitsverbod rechtmatig kunnen worden gedaan en buiten toetsing door de rechter-commissaris blijven.

Hoewel het arrest van de Hoge Raad op deze punten weinig duidelijkheid biedt, kan die vergaande conclusie mijns inziens niet worden getrokken, en niet alleen omdat de Hoge Raad de ontnemingstoezegging nu juist wél door de rechter-commissaris wil laten toetsen. De Hoge Raad verwijst in r.o. 5.2 naar de uitgangspunten die het hof eerder formuleerde en waarin de onder- of zo u wilt bovengrenzen van de toelaatbare toezeggingen zijn geformuleerd: in geen geval mag volledige immuniteit worden toegezegd, er mogen geen afspraken worden gemaakt over de inhoud en

de omvang van de tenlastelegging en er mogen geen financiële toezeggingen worden gedaan die tot resultaat hebben dat de bereidheid tot verklaren bij de criminele getuige wordt beïnvloed. Daarmee wordt op die onderdelen recht gedaan aan hetgeen de wetgever daarover in alle fases van het wetgevingsproces heeft uitgedragen.

Hoe dat immuniteitsverbod zich verhoudt tot het hierboven genoemde intrekken van een arrestatiebevel, hoe dat nadrukkelijke beloningsverbod zich verhoudt tot mogelijke vergaande schikkingen op het gebied van crimineel verkregen inkomsten of vergaande financiële toezeggingen in de sleutel van getuigenbescherming, of hoe de beperkingen ten aanzien van inhoud en omvang van de tenlastelegging zich verhouden tot het juist weer aangeroepen opportuniteitsbeginsel is allemaal een stuk minder duidelijk: de Hoge Raad laat zich daar niet over uit. Of dit nu voortkomt uit de gedachte dat dit bij uitstek onderwerpen zijn waarover de wetgever twintig jaar na de start van het vorige wetgevingstraject heeft te beslissen, of dat de Hoge Raad meent dat de kaders met dit meest recente arrest voldoende duidelijk zijn gemaakt blijkt niet, maar het ligt in de rede dat dit onderwerpen zullen zijn die in de komende jaren in de Nederlandse rechtszalen zullen gaan spelen. Het Openbaar Ministerie heeft al diverse malen kenbaar gemaakt meer toezeggingen aan kroongetuigen te willen (kunnen) doen en heeft de toezegging van immuniteit expliciet in dat verband genoemd. De verwachting lijkt gerechtvaardigd dat het zich door dit arrest gesterkt zal zien in de overtuiging dat die wens op instemming kan rekenen, en misschien is dat in het huidige politieke klimaat ook wel zo.

Zowel het *Passage*-proces als dit arrest dat daar het sluitstuk van vormt illustreert echter dat de huidige wet die ruimte niet biedt. Daarmee zijn er twee mogelijkheden: of er wordt teruggekeerd naar de situatie van vóór de Wet toezeggingen aan getuigen in strafzaken, waarin alles op basis van opportuniteit gebeurde zonder een wettelijke grondslag, of een revisie van die wettelijke grondslag is noodzakelijk. De redelijke wetstoepassing die de Hoge Raad uiteindelijk nodig heeft om de gewenste uitbreiding die het Openbaar Ministerie zichzelf al had toegekend achteraf te sauveren, onderstreept vooral die noodzaak van nadere wettelijke normering. In zoverre zijn we enigszins terug bij af.

Over de auteur

Mr. dr. S.L.J. Janssen

is advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten Rotterdam.